

школи за виробничою ознакою, за кращими зразками. Це ніяк не означало розривання єдиної трудової школи, навпаки, ці школи мали становити єдину шкільну систему.

Навчання праці в політехнічній школі давало учням загальні трудові навички (вміння ставити певну мету, планувати роботу, враховувати й доцільно розподіляти її між собою; вміння працювати колективно тощо). По-друге, усвідомлювати трудові процеси з технічного погляду організації праці, суспільної ваги.

Виробнича школа була основним навчально-виробничим осередком життя дитмістечка, його творчою майстернею, де об'єднувалися такі складові, як організація праці, дисципліна, вміння себе обслуговувати, повага до себе й своїх товаришів тощо. Дидактичний матеріал унаочнювався відповідно до установ і майстерень містечок. Навчальні плани складалися за трудовим принципом, де переважали такі методи: дослідницький, екскурсійний, активно-трудоий, лабораторний. Одні колективи працювали в комунальних установах дитмістечка, а інші – в його майстернях. Поділялися колективи на десятки на чолі з десятником, секретарем, які, в свою чергу, вели облік відвідування й щоденник роботи за такою формою: дата; відвідування; що визначено зробити; характер праці і методи; що не виконано; зауваження щодо праці; примітки.

Запровадження політехнізму в школах соцвиху мало велике значення також з огляду на організацію профорієнтації, тобто на організацію вивчення та формування професійних інтересів і нахилів учня. Найкращим способом вивчення фактичного стану інтересів учнів було обрано шлях ознайомлення з професіями, виробничими операціями, які стосуються тих чи інших професій.

ДІЯЛЬНІСТЬ РОСІЙСЬКИХ ШКІЛ ЯК ПРОЯВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ УКРАЇНІЗАЦІЇ (20-ті роки ХХ ст.)

С. М. Шевченко, канд. пед. наук

Як показало дослідження, на початку 20-х років ХХ ст. російські школи домінували над українськими. З початком українізації росіяни відчували певні труднощі, пов'язані з поширенням української мови як офіційної. Звуження сфери функціонування російської мови на користь української як результат політики українізації викликало незадоволення серед росіян. Запроваджуючи українську мову в шкільну освіту, уряд зіткнувся з потребою визнати статус російської мови.

З'ясовано, що в ході українізації український уряд намагався забезпечити для некорінних народів рівність прав на здобуття освіти. Найбільш численним з них надавалося право навчати дітей рідною мовою. Практичне здійснення політики коренізації покладалося на систему спеціальних органів, серед яких провідну роль відігравала Центральна комісія національних меншин при ВУЦВК і місцеві бюро.

Встановлено, що у 20-ті роки ХХ ст. утворилася мережа російських трудових шкіл різних типів (I концентр і II концентр, сільські й міські та змішані). Наркомос УСРР провідним завданням українізації вважав дерусифікацію освіти та надання можливості російському народу республіки здобувати знання рідною мовою з вивченням українознавчих предметів: української мови та українознавства. До першої половини 20-х років ХХ ст. у мережі російських шкіл переважали чотирирічні школи (I концентр), а наприкінці – зросла кількість семирічних шкіл (II концентр). Український уряд намагався забезпечити для російських школярів рівність прав і можливостей. Російські школи прагнули підпорядковуватися єдиній трудовій школі, в основі діяльності якої лежали національні принципи навчання і виховання. 6 липня 1927 р. ВУЦВК та РНК УСРР прийнято постанову «Про забезпечення рівноправності мов та про сприяння розвитку української культури», якою закріплювалося положення щодо мережі освітніх закладів, що забезпечували населенню кожної національності можливість здобувати освіту рідною мовою. Встановлювалося викладання російської мови в усіх школах і дитячих будинках з неросійським населенням як обов'язкового предмета відповідно до навчального плану.

З введенням ряду законодавчих актів, декларацій та інших документів щодо змін навчально-виховного процесу в УСРР російські школи здебільшого ставали російсько-українськими з українськими і російськими класами. Але до них потрапляло більше українських дітей, бо російські родини на початку 20-х років не хотіли віддавати дітей до новостворених шкіл. Вони прагнули навчати дітей у тих школах, які залишалися російськомовними.